

KORTE GESCHIEDENIS.

Vanaf het begin van de achttiende eeuw tot 1862 werd door de katholieken van Wergea en Warten gebruik gemaakt van een schuurkerk in de Lytse Mar (Jornahuisterpolder), tussen de beide dorpen in gelegen. Dat was een gebouw zonder toren en zonder orgel. Later zou er wel een orgel geplaatst worden, dat ook nog een tijd in de nieuwe kerk gebruikt zou worden.

Ten behoeve van de bouw van de kerk werd in 1859/'60 een terrein aangekocht

aan de oostelijk dorpsrand van Wergea, aan de weg naar Warten. Op vrijdag 28 december 1860 "des middags ten 12 ure werd te Warrega aanbesteed het bouwen van ene Kerk met Toren en Pastorij".

De eenvoudige rooms-katholieke kerk, gewijd aan de H. Martinus van Tours, werd gebouwd in de jaren 1860-1862 in neogotische stijl. Het ontwerp van de kruiskerk is van architect H.J. Wennekers, broer van de pastoor. Het gebouw wordt in 1862 voltooid en op 4 november van dat jaar officieel in gebruik genomen.

Het grondwerk voor de kerk, de pastorie en de begraafplaats werd uitgevoerd door G.A. Heidstra uit Heerenveen terwijl Joh. Arends uit Dronrijp de aannemer van de bouw van kerk en pastorie was (aanneemsom was f 31.800,-). Wegens zijn voortijdig overlijden werd de bouw voltooid door een aannemer uit Marssum. In het oorspronkelijke ontwerp was niet voorzien in een toren; dat onderdeel is een toevoeging geweest, naar het voorbeeld van de ook door Wennekers ontworpen Franciscuskerk te Wolvega. De kerk werd van de openbare weg gescheiden door een gietijzeren hek, dat op grond van de detaillering is toe te schrijven aan de ijzergieterij van Benedictus Mohrmann uit Leeuwarden.

Enkele interieur-onderdelen zijn afkomstig uit de voormalige schuilkerk die in de Jornahuisterpolder stond, zoals het doopvont (1791) en de ornamenten op de biechtstoel. De maker(s) van de glas-in-lood ramen is (zijn) niet bekend; de liturgische inrichting is afkomstig uit het atelier van P.J.H. Cuypers. De veertien kruiswegstaties zijn vanaf 1957 in de kerk aanwezig. Ze zijn geschilderd door F.H. Bach, kunstenaar uit Groningen in

een romantisch-realistische trant. De kerk werd in 1939 gerestaureerd en in 1988/89 hersteld.

Na de bouw hebben diverse pastoors zich beziggehouden met verfraaiing van het interieur (nieuwe banken, nieuwe preekstoel, uitbreiding glas-in-lood ramen).

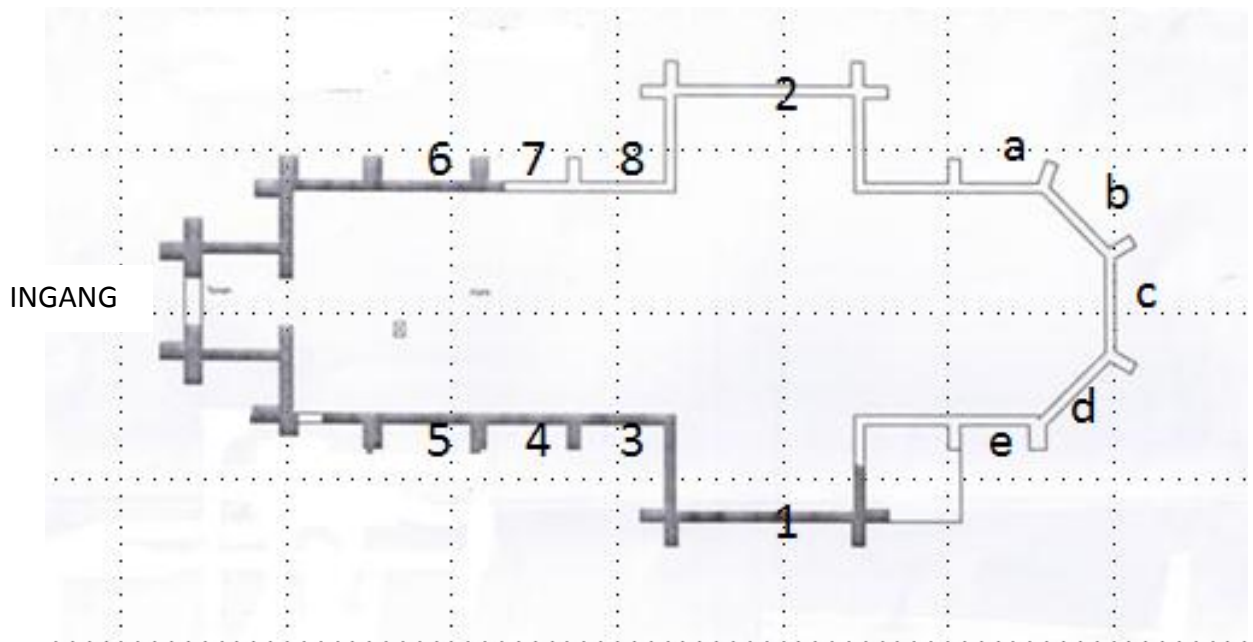
HEIMWEE NAAR DE MIDDELEEUWEN

Toen in 1853 de bisschoppelijke hiërarchie werd hersteld in Nederland, de katholieken voor het eerst sinds 1580 weer van een volledige godsdienstvrijheid konden genieten en het voor hen niet langer nodig was om in het geniep hun schuilkerk te bezoeken, dienden er nieuwe kerken te worden gebouwd. Hun oude waren immers al eeuwen terug geconfisqueerd door de reformatie en ontdaan van elke uiting van katholieke religie. Maar hoe zouden deze nieuwe kerken er uit gaan zien? Wellicht kwam de tijdgeest hen te hulp...

Het tijdperk van 1840 tot ca.1890 zal de geschiedenis ingaan als dat van de Romantiek, een periode die geen eigen bouwstijl ontwikkelde, maar teruggreep op de architectuur uit het verleden. Deze vorm van bouwen voldeed bij uitstek aan de eisen die de katholieke gemeenschap aan haar nieuwe kerken zou stellen: een dominante, reeds van verre te herkennen stijl die terugging naar de gotiek van de laat-middeleeuwen, met een verticale structuur die tevens als symbool gold voor de geloofsbeleving in die tijd. Zo ontwikkelde de neogotiek zich vooral na 1850 als dé katholieke bouwstijl bij uitstek, waarvan architect Pierre Cuypers de grote inspirator was. Meer dan 100 godshuizen zijn aan de hand van zijn tekeningen gebouwd, die in de volksmond weldra “Cuyperskerken” zouden worden genoemd.

Weelde en rijkdom van de Middeleeuwse kathedraal werden voor een niet gering gedeelte bepaald door de schoonheid van de gebrandschilderde ramen. In de neogotische kerk is dit niet anders. Ook de kerk van Sint Martinus in Wergea is een “Cuyperskerk” en kan bogen op een tal bijzondere glas-in-lood ramen waarvan constructie en afbeeldingen een bezoek meer dan waard is. Helaas hebben we de makers van de ramen niet kunnen achterhalen.

PLATTEGROND MET DE PLAATS VAN DE RAMEN

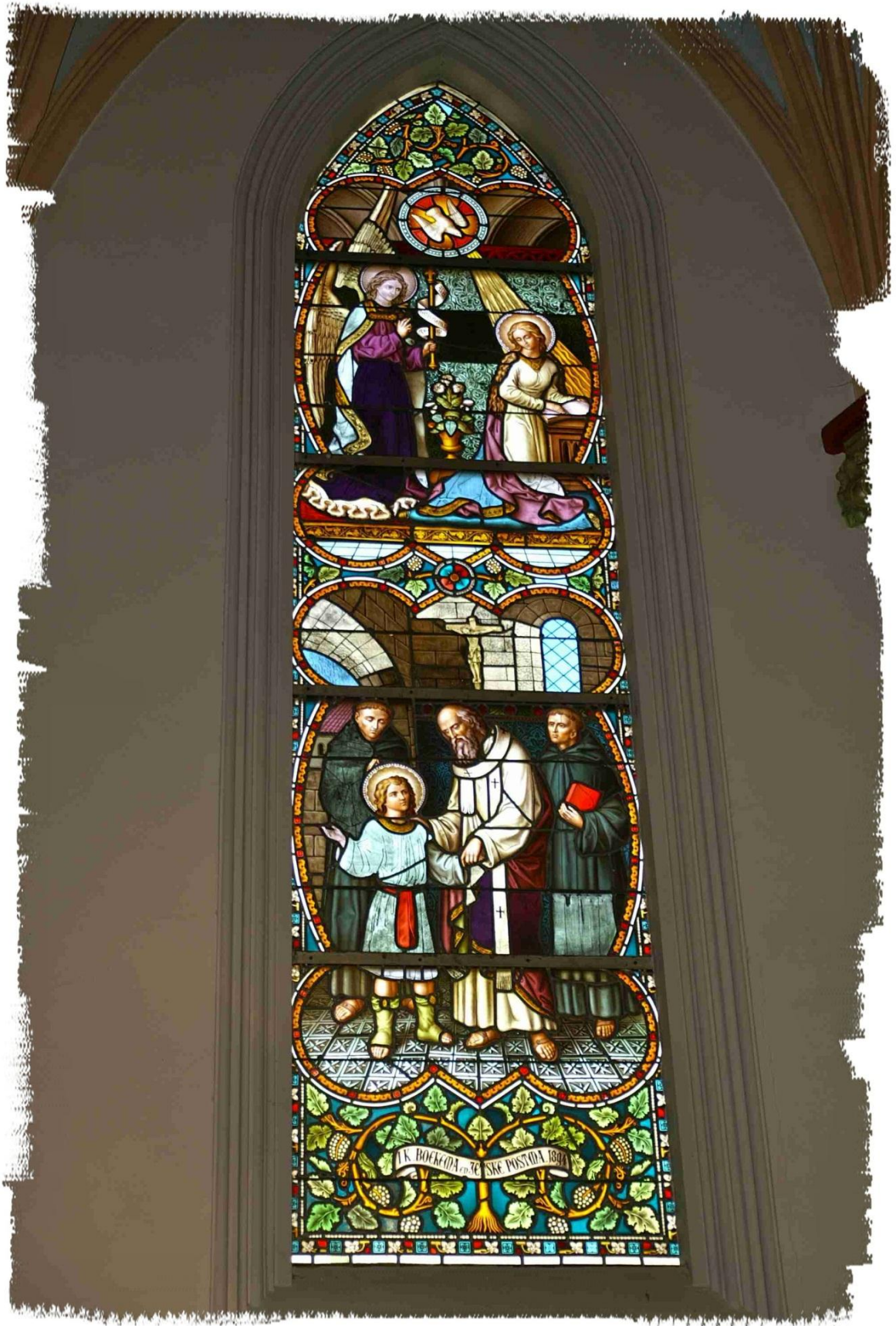
Met dit overzicht kunt u eenvoudig de diverse ramen in de Sint Martinuskerk vinden. Alle ramen zijn ook afgebeeld in dit boekwerkje met de nodige informatie.

De ramen **A t/m E** in het priesterkoor tonen ons steeds twee voorstellingen: bovenaan scènes uit het leven van Christus en daaronder afbeeldingen uit het leven van Martinus. Onderaan in een tekstbanderol worden de schenkers van het betreffende raam genoemd.

De driedelige spitsboogvensters met de ramen **1 en 2**, respectievelijk bij het Jozef-altaar en Maria-altaar geven voorstellingen uit het leven van Jozef en Maria.

De ramen **3 t/m 8** geven steeds twee apostelfiguren weer onder gotische baldakijnen. Onder de figuren staan de namen in het latijn. Voorts kunt u tekstregels lezen, die samen de twaalf artikelen van het geloof vormen.

Ook is in het torenportaal nog een raam te bewonderen.

Raam A

Boven: De Aankondiging van Jezus'geboorte.

Bezoek van de engel Gabriël aan Maria, waarbij hij haar de geboorte van Jezus aankondigt. Rechts Maria geknield op een bidstoel, links de engel met kruisstaf en vaandel. Boven Maria zweeft de Heilige Geest in de gedaante van een witte duif. Hij werpt een stralenbundel op haar, waardoor de maagdelijke conceptie plaatsvindt. Zij is dus, zoals de Geloofsbelijdenis zegt, 'ontvangen van de Heilige Geest'.

Tussen hen in een vaas met lelies. Witte lelies zijn een symbool van de maagdelijkheid van Maria. De duif symboliseert naast de Heilige Geest ook de eenvoud, de onschuld, de zuiverheid.

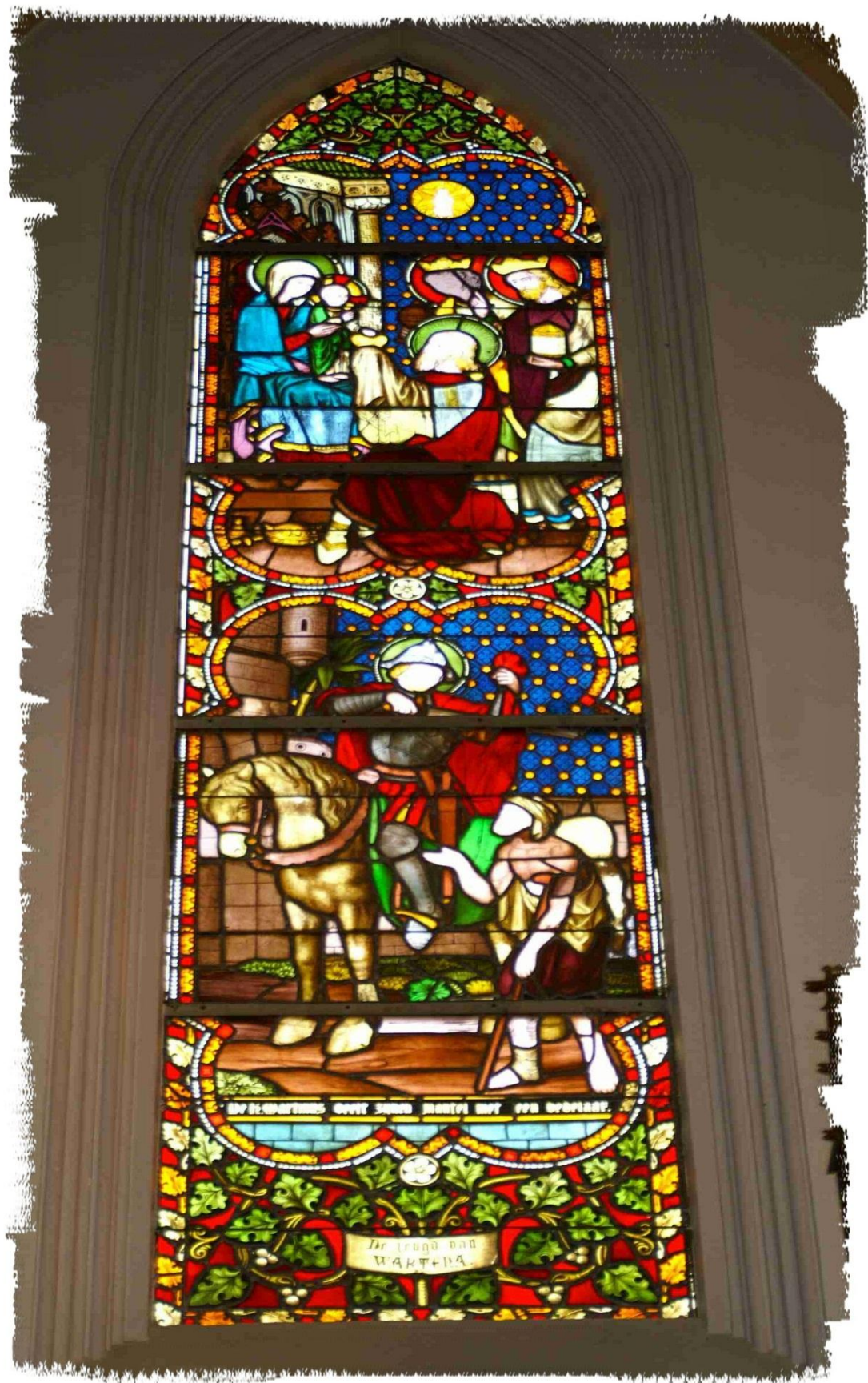
Onder: De jonge Martinus.

Martinus (ca. 316-396) wordt als jongeling opgenomen onder de doopleerlingen door bisschop Anastatius. Deze doopleerlingen kregen ter voorbereiding op het doopsel onderricht in de christelijke leer en werden catechumenen genoemd. Links Martinus, rechts de bisschop met pallium. Achter hen twee monniken.

Een pallium is een liturgisch gewaad. In eerste instantie alleen bestemd voor de paus. Later ook voor de bisschoppen als teken van verbondenheid met de kerk van Rome.

Dit raam is geschonken door I.K.Boekema en zijn vrouw Jetske Postma in 1894. Jan Boekema was, als enige katholiek, medeoprichter van de eerste coöperatieve zuivelfabriek in Wergea.

Raam B

Boven: Aanbidding der wijzen.

Links Maria met kind op schoot. Rechts de drie wijzen of koningen die geschenken aanbieden. Volgens het evangelie van Mattheüs waren dat goud, wierook en mirre.

Goud zou Jezus' aardse koningschap symboliseren, wierook symboliseert de goddelijkheid van Jezus en mirre staat voor zijn status van Gezalfde/Messias.

Boven de drie wijzen een sterrenhemel met de heldere ster die hen naar de stal had geleid.

Onder: Martinus en de bedelaar.

Martinus en de bedelaar onder de stadswal van Amiëns. Centraal zit Martinus te paard terwijl hij zijn mantel in tweeën afsnijdt. Rechts staat de bedelaar met kruk, zijn rechterhand ophoudend. Onder het tafereel de tekst: "De H. Martinus deelt zijn mantel met een bedelaar".

Martinus kon maar de helft van zijn mantel weggeven, de andere helft behoorde hem niet toe. Die was van de stad Rome, zijn broodheer.

Dit raam is geschonken door "De jeugd van Wartena".

Raam C.

Boven: Kruisgroep.

Christus aan het kruis genageld, getooid met doornenkroon en stralenkrans met kruis (kruisnimbus). Bovenaan het kruis een INRI banderol. De letters INRI vormen de beginletters van het Latijnse opschrift **I**esus **N**azarenus, **R**ex **I**udaeorum (Jezus van Nazareth, koning der Joden).

Links Maria met gevouwen handen, rechts de apostel Johannes met gesloten boek. Boven de verduisterende zon en maan.

Onder: Visioen van Martinus.

Linksonder Martinus liggend op zijn rustbank. In een visioen van Martinus verschijnt Christus aan hem als bedelaar, zijn hand ophoudend en gekleed in de halve mantel die Martinus had geschonken aan de bedelaar.

Rechtsboven is Christus afgebeeld in een mandorla, een amandelvormige figuur met een krans van vlammen. Een mandorla is het symbool voor het samenkomen van 2 werelden en is Italiaans voor amandel.

De schenkers van dit raam waren “De Parochianen”.

Raam D

Boven: De verrijzenis.

We zien Christus in een mandorla met kruisvaan, het symbool van overwinnaar van de dood. Zijn rechterhand in spreekgebaar; dit verbeeldt Jezus als vleesgeworden Woord van God, waarmee God de wereld schiep en haar zal oordelen. Aan de onderzijde slapende en verschrikte soldaten.

Het spreekgebaar komen we vaker tegen.

Als oorsprong van het hand- en vingergebaar wordt wel het spreekgebaar gezien, waarmee de oratoren in antieke tijden hun toehoorders tot stilte en aandacht geboden. Hand opheffen was vragen om stilte in de arena. Twee vingers gespreid in een V en de duim met 2 vingers samen was: "Ik spreek!" Meestal zijn dus wijsvinger en middelvinger gestrekt, terwijl duim en de drie vingers naar binnen zijn gebogen

In de christelijke iconografie werd hier een nieuwe betekenis aan toegevoegd, namelijk die van het Christogram. De gestrekte vingers werden gekruist tot de Griekse letter Chi (X) en de drie overige vingers gevormd als Griekse Rho (P): samen de beginletters van de naam Christus of "XP-ICTOC". Wanneer nu de pink wordt gestrekt, vormen de vingers de letters I (pink), C (duim en ringvinger), X (wijs- en middelvinger) = ICXC = IesuS ChristuS

Onder: Martinus als bisschop.

Martinus als bisschop met kromstaf, geneest een jongeling van boze geesten of wekt deze op ten leven. De jongeling ligt met gevouwen handen op een rust-bank. Op de voorgrond een vrouw, huilend van blijdschap.

Op de achtergrond enige toekijkende figuren.

Dit raam is geschonken door "De jeugd van Warga".

Raam E

Boven: Pinksteren.

Maria is de centrale figuur met de handen gevouwen. Om haar heen zien we elf geknielde en staande apostelen. Midden boven de Heilige Geest, weergegeven als een duif.

Dat Maria in het begeesterde gezelschap is gezeten, is niet zo vreemd. Maria symboliseert namelijk de Kerk, die bij Pinksteren in het aanschijn treedt.

Onder: Sterfbed van Martinus.

De bisschop zittend op zijn rustbank, omgeven door een zevental monniken. Eén van de monniken leest een boek, een ander houdt een kruisstaf vast. Linksonder zien we de bisschopsmijter, de staf, een emmer en een kruikje. Centraal boven het tafereel Maria met kind in een mandorla.

De schenker van dit raam was “De eerwaarde pastoor B.H.Berndes “

Bernardus Hendrikus Berndes, geboren in 1840 te Harlingen was pastoor in de St.Martinusparochie van 1882 tot 1897. Pastoor Berndes is overleden in 1897 te Wergea op 56-jarige leeftijd.

Raam 1

Driedelig spitsboogvenster met in de boogvelden roosvensters. Het raam bij het Jozef-altaar toont drie voorstellingen uit het leven van Sint Jozef.

Onder: Jozef wordt door de engel gerustgesteld.

Centraal staat de engel, rechterhand in spreekgebaar, linkerhand wijzend naar in gebed verzonken Maria. Links de slapende Jozef met staf. Bij hem staat een mand met gereedschap. Boven de figuren hangen olielampen.

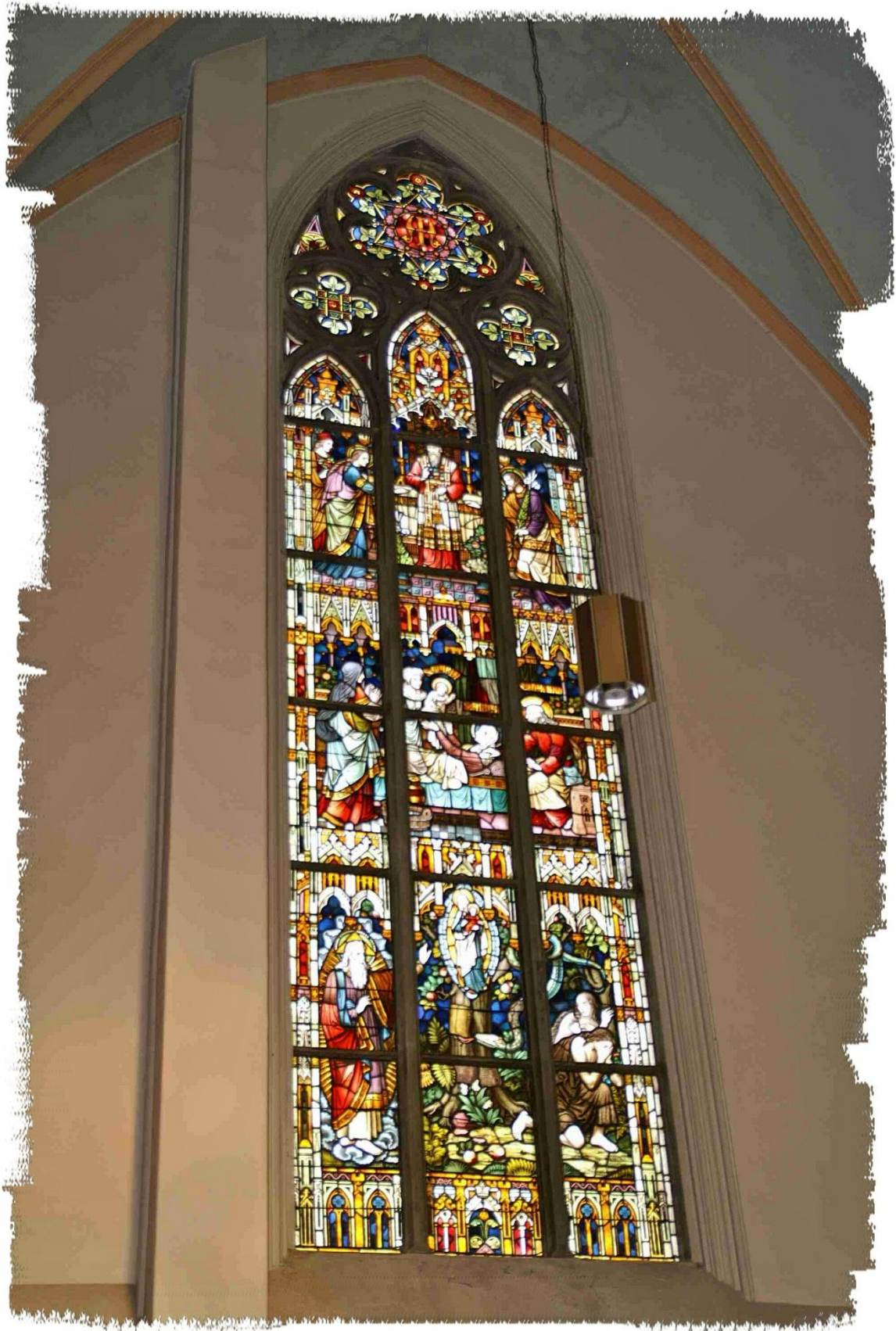
Midden: Kindsheid van Jezus.

Centraal zien we Jezus, geknield en met boor in zijn handen. Links Maria met spinstok (een stok waarop vlas of wol wordt gestoken); aan haar voeten een handwerkmand met naaigerei. Rechts Jozef, gekleed in voorschot met hamer en tekstbanderol. Boven de figuur van Jozef een engel met tekstbanderol "Hij was hun onderdanig".

Boven: Sterfbed van Jozef.

Centraal Jozef op een rustbank. Maria reikt hem een brandende kaars. Linksvoor een bloeiende lelietak. Links staat een engel met banderol. Rechts de geknielde Jezus met op zijn knie een boek waarop staat IHS. IHS zijn de eerste letters van de naam Jezus in de Griekse spelling IHSOUS; daarna ook als afkorting geïnterpreteerd van bijv. Iesus Hominum Salvator (Jezus, redder van de mensheid).

In het roosvenster (een zespaas) staan de letters SJ van Sanctus Joseph (of St. Jozef).

Raam 2

Driedelig spitsboogvenster met in de boogvelden roosvensters. Het raam bij het Maria-altaar toont drie voorstellingen uit het leven van Maria.

Onder: Zondeval.

Links God de Vader. Rechts Adam, geknield en met zijn handen voor het gelaat. Hij wordt door de engel uit het paradijs verdreven. Achter hen de slang. In het midden zien we de boom van kennis van goed en kwaad met daaronder op de grond de vrucht waarvan Adam en Eva hebben gegeten. Boven voor de boom Maria met Kind in een mandorla.

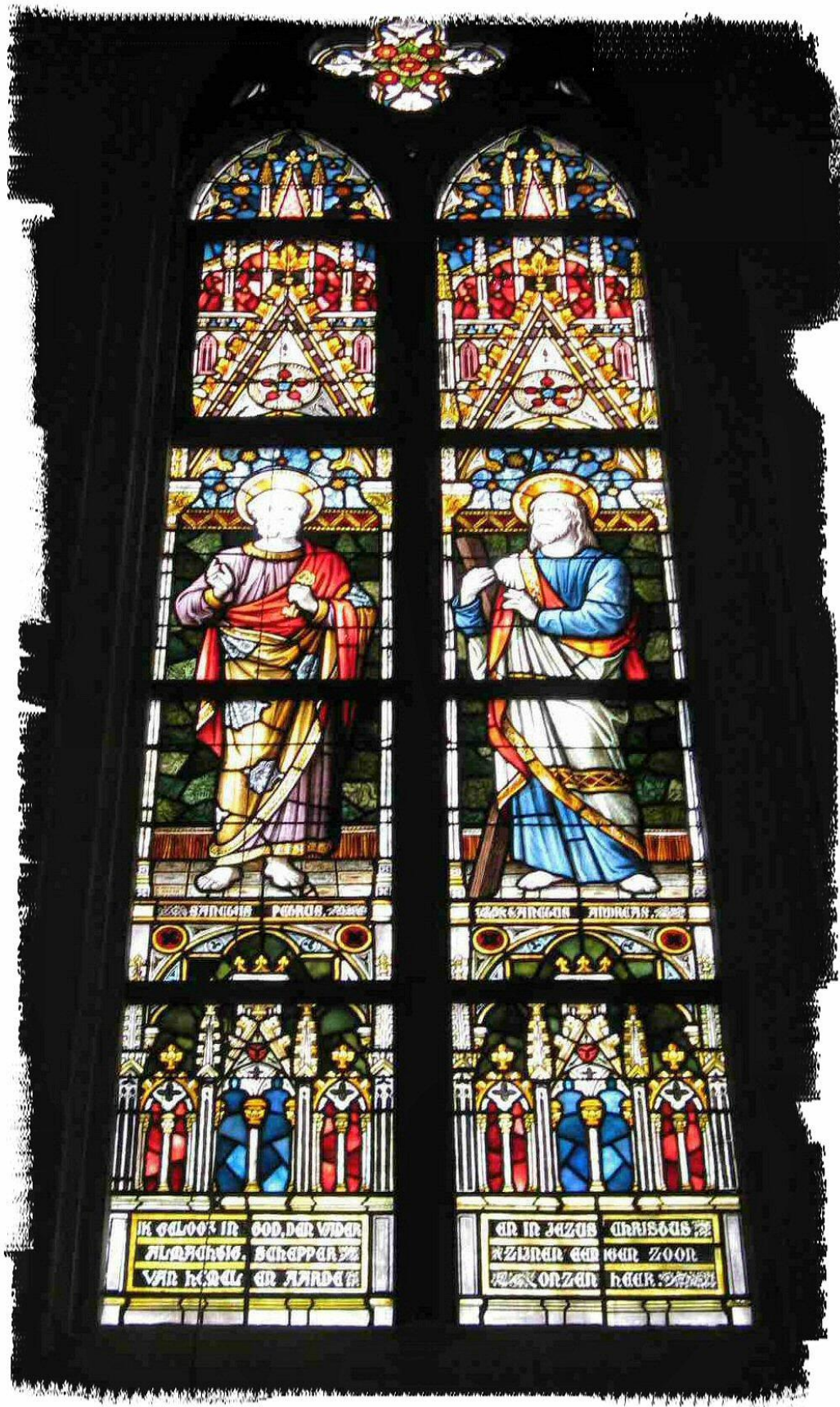
Midden: Geboorte van Maria

Centraal Anna, de moeder van Maria, liggend als kraamvrouw en reikend naar het kind Maria dat wordt opgehouden door een vrouw. Achter hen Joachim, Maria's vader, op een kruk. Links een toekijkende vrouw. Voor het kraambed zien we een teiltje en een kruik.

Boven: Verloving van Jozef en Maria.

Centraal staat de hogepriester met zijn rechterhand in spreekgebaar en met zijn linkerhand de stola ophoudend. Links Maria, rechts Jozef met bloeiende lelietak. In het roosvenster de letter M van Maria binnen een 8-puntige ster, omgeven door leliemotieven.

De spitsboogramen 3 t/m 8 geven de 12 apostelen weer. Vaak staan apostelen afgebeeld met boek of schriftrol (een verwijzing naar de zending van de apostelen als verkondigers van Jezus 'boodschap) en met blote voeten (symbool voor de navolging van Christus). Ook hebben de apostelen eigen attributen, welke verwijzen naar hun leven en vaak ook naar hun marteldood. Iedere apostel heeft zijn eigen naamdag, waarop de kerk het leven en sterven van de apostel gedenkt.

Raam 3

Links: Sanctus Petrus - Petrus met twee sleutels

Simon Petrus, apostel en eerste paus. De sleutel verwijst naar Jezus' belofte om Petrus de sleutel van het koninkrijk van de hemel te geven. Ook is de sleutel het symbool van de eerste paus. Petrus stierf rond 67 na Chr. door kruisiging met het hoofd naar beneden. Hij is patroonheilige van o.a. vissers, schippers en slotenmakers. Hij wordt aangeroepen tegen koorts, kinkhoest en dieven.

Zijn naamdag valt op 29 juni.

Tekst: "Ik geloof in God den Vader, Almachtig, schepper van hemel en aarde

Rechts: Sanctus Andreas - Andreas met kruis.

Andreas, broer van Simon Petrus wordt afgebeeld met kruis in X- vorm, het Andreas kruis als teken van zijn marteldood. Hij is de patroonheilige van vissers, slaggers en touwslagers.

Zijn naamdag valt op 30 november.

Tekst: "" En in Jezus Christus, zijnen eenigen zoon onzen Heer"

DIE ONVERROE N IS VAN DEN
HALLDEN OEE 35, GEBOREN
WIE DE WJL OD WJLJL.

DIE SALDEN HEER6 ONDER
PONDUS PILJ6 IS, IS GAKRUIS6
GASTORVEN AN BEGRJVEN.

Raam 4

Links: Sanctus Jacobus Major - Jacobus de meerdere met pelgrimsstaf

Dit raam toont ons de apostel Jacobus, broer van de evangelist Johannes. Eeuwenlang gaan mensen al ter bedevaart naar zijn relikwieën in Santiago de Compostella in Spanje. Hij wordt daarom getoond als bedevaartganger met een pelgrimsstaf met bedelnap. Jacobus werd ca. 44 na Chr. met het zwaard ter dood gebracht. Jacobus is patroonheilige van o.a. de pelgrims, ruiters en krijgers, hoedenmakers, dierenartsen. Men roept hem aan tegen reuma en voor goed weer of een goede oogst.

Zijn naamdag valt op 25 juli.

Tekst: "Die ontvangen is van den Heiligen Geest, geboren uit de maagd Maria"

Rechts: Sanctus Joannes – Johannes met kelk en slang.

Op het raam zien we dat Johannes met zijn rechterhand een slang, die uit de beker wil kruipen, tegenhoudt. Ook heeft hij een boek bij zich. De overlevering wil dat Johannes, apostel en evangelist, in het jaar 95 na Chr. weggevoerd werd naar Rome en daar in een bad met hete olie werd gegooid. Als bij wonder overleefde hij deze marteling, want de kokend hete olie veranderde in een verfrissend bad. Later moest hij de gifbeker drinken, maar ook het gif schaadde hem niet. Johannes werd tenslotte verbannen naar het eiland Patmos en overleed ca. 97 na Chr. te Epheze in hoge ouderdom. Johannes is patroonheilige van theologen en wordt eveneens vereerd door ambachtslieden die met schrijven hebben te maken zoals uitgevers en boekbinders. Omdat hij in een vat met olie gedompeld werd en niet stierf, is hij ook de patroon van de blikslagers en kaarsenmakers. Men roept zijn hulp in bij o.a. koorts, vergiftiging en brandwonden.

Zijn naam valt op 27 december.

Tekst: "Die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven en begraven"

WESSELGODS THOMAS VAN

WESSELGODS JACOBUS QUORF

DIE NADEREED AFLO IS GAR
HELLE, GAR DERDE DAGE
VARRZEN VAN DE DOODEN.

DIE OPGERKOMEN WAN IS GAR HE
DELZIE AFLO D E RECHTERHIND
GODS DAS WARE RS ALDERHOGHE.

Raam 5

Rechts: Sanctus Thomas - Thomas met winkelhaak.

Thomas predikte in diverse gebieden tot hij gevangen werd genomen en als slaaf verkocht aan een Indiase vorst. Hij diende hem als timmerman. Volgens de legende kreeg hij geld van koning Gundaphar om een paleis te bouwen. Maar Thomas wist de vorst te overtuigen dat het hemels paleis meer waarde heeft. Hij gaf het geld aan de armen. Thomas werd met het zwaard gedood.

Thomas is patroonheilige van o.a. timmerlui, aannemers, architecten en theologen.

Zijn naamdag valt op 21 december.

Tekst: "Die nedergedaald is ter helle, den derde dag verrezen uit de dooden"

Links: Sanctus Jacobus Minor – Jacobus de Mindere met of vollerstok.

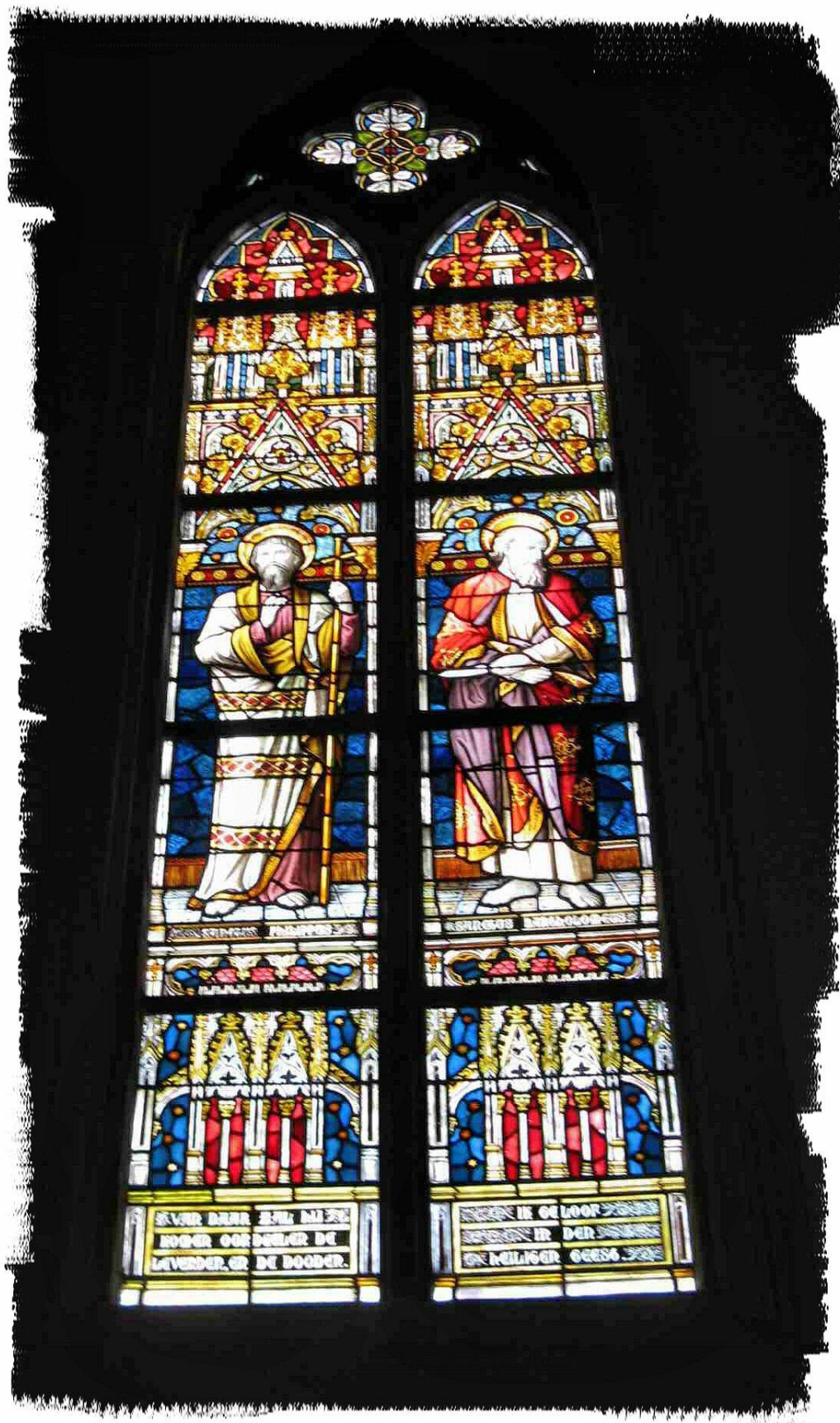
Jacobus de Mindere wordt zo genoemd om hem te onderscheiden van de andere apostel Jacobus, de broer van de evangelist Johannes. Als Jacobus de Meerdere in Jeruzalem is onthoofd, volgt Jacobus de Mindere hem op als hoofd van de christenen in Jerusalem. Jacobus wordt tijdens het paasfeest van 62 of 63 na Chr., terwijl de Romeinse procurator afwezig was, op aanstichten van de hogepriester Annas gestenigd. Daar hij niet direct dood was, werd hij met een vollerstok in de vorm van een knuppel doodgeslagen. Een vollerstok of vollerstang werd gebruikt voor het aaneenhechten van wolharen.

Jacobus de Mindere is de patroonheilige van de provincie Friesland, maar ook van de winkeliers, de vollers en pasteibakkers.

Zijn naamdag valt op 1 mei.

Tekst: "Die opgeklommen is ten hemel, zit aan de rechterhand Gods des vaders almachtig"

WVOR DARR EYL MIJSE
ROGER OORDELER DE
LEVERDER DE DOODER.

IK OELOOF
IN DEN
HEILIGER GEESE.

Raam 6

Links: Sanctus Philippus – Filippus met kruisstaf

De kruisstaf verwijst naar de bekering van de heidenen en de dood aan het kruis. Filippus sterft inderdaad de kruisdood (aan een T-vormig kruis) nadat hij samen met Bartolomeus het evangelie had verkondigd. In een tempel gewijd aan slangenverering doodde Filippus een reuzenslang en heelde hij de slangenbeten bij de bevolking door middel van gebed. De priester van de tempel en de gouverneur van de stad zorgden ervoor dat hij gekruisigd werd. Maar toen Filippus en Bartolomeus aan het kruis werden gehangen, ontstond plots een aardbeving. Toen Filippus de aardbeving tegenhield door te bidden, eiste het volk zijn vrijlating. Iedereen wist te ontsnappen, enkel Filippus, de priester en de gouverneur kwamen om.

Filippus is de patroonheilige van o.a. de winkeliers en de marskramers. Zijn naamdag valt op 1 mei.

Tekst: "Van daar zal hij komen oordelen, de levenden en de doden"

Rechts: Sanctus Bartholomeus – Bartholomeus met mes.

Bartholomeus predikte in onder meer Indië en Azië. Hij werd aanvankelijk tot de kruisdood veroordeeld, maar werd op wonderbaarlijke wijze vrijgelaten. In 74 na Chr. werd hij in Indië gekruisigd, levend gevild en onthoofd. Hij wordt daarom afgebeeld met een mes, maar ook vaak met zijn eigen afgestroopte huid over de arm.

Bartholomeus is de patroonheilige van de leerbewerkers, slaggers en boekbinders. Hij wordt aangeroepen tegen huidaandoeningen, stuipen en zenuwziekten.

Zijn naamdag valt op 24 augustus.

Tekst: "Ik geloof in den Heiligen Geest"

Raam 7

Links: Sanctus Mattheus – Mattheus met speer en gesloten boek.

Mattheus, de tollenaar, werd als een der eersten tot apostel geroepen. Hij werd later verzocht de historie van Christus in geschrift op te stellen, wat hij deed (Mattheus-evangelie). Mattheus werd in Ethiopië met een zwaard of lans om het leven gebracht. Het boek wijst op zijn werk als evangelist.

Mattheus is de patroonheilige van de financiële beambten, handelsreizigers en boekhouders.

Zijn naamdag valt op 21 september.

Tekst: "Eene heilige katholieke kerk, gemeenschap der heiligen"

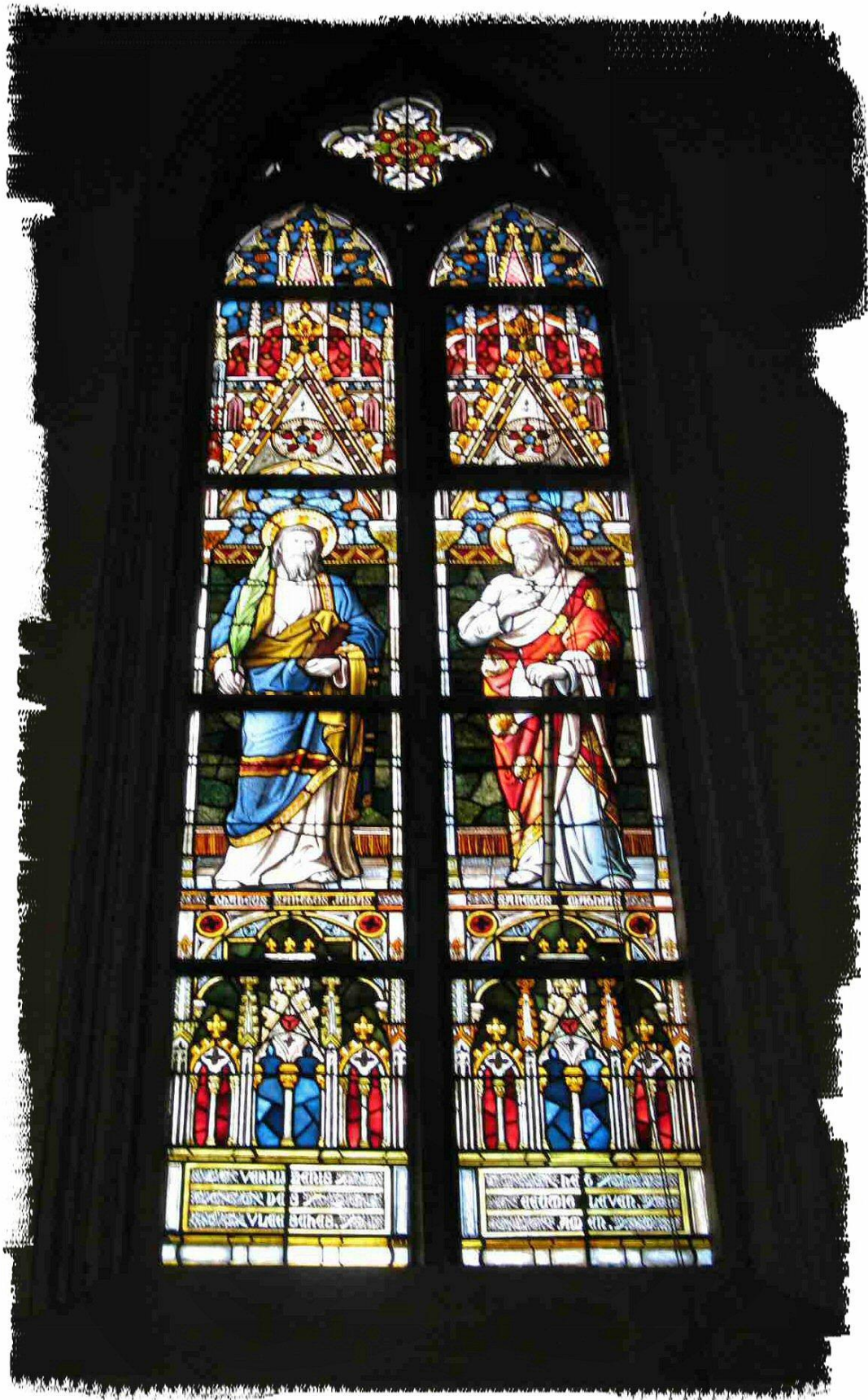
Rechts: Sanctus Simon – Simon met trekzaag

De apostel Simon, de ijveraar, predikte na Jezus' opstanding in vele landen. Simon droeg de bijnaam "zeloot" wat zoiets als fanatieke ijveraar betekent. Hij was lid van een radicale beweging, de Zeloten, die de Romeinen met geweld uit Israël wilde verdrijven. Er is verder weinig bekend over deze apostel. Het motief van de (trek) zaag gaat terug op de legende omtrent zijn marteldood. Volgens dit verhaal werd hij bij wijze van marteling doormidden gezaagd.

Patroonheilige van o.a. ververs, leerlooiers en houthakkers.

Zijn naamdag valt op 28 oktober.

Tekst: "Vergiffenis der zonden"

Raam 8.

Links: Sanctus Thaddeus, Judas – Judas Thaddeus met palmtak en gesloten boek.

Judas Thaddeus is de broer van Jacobus de mindere. Hij zou het geloof verkondigd hebben in o.a. Arabië, Mesopotamië, Perzië en Syrië. Toen hij de christelijke leer preekte in Perzië zou hij met een plank zijn doodgeslagen en daarna onthoofd met een bijl. Hij wordt vaak afgebeeld met een knots.

Judas Thaddeus wordt aangeropen bij zware nood en twijfel.

Zijn naamdag valt op 28 oktober.

Tekst: "Verrijzenis des vleesches"

Rechts: Sanctus Matthias - Matthias met bijl.

Na het verraad van Judas werden tijdens de samenkomst van de apostelen twee personen kandidaat gesteld, Jozef Barsabas en Matthias. Het lot viel op Matthias. Hij predikte in veel landen. Volgens de overlevering stierf hij ca. 63 na Chr. in Jeruzalem de marteldood; hij werd gestenigd en gedood met een bijl.

Matthias is patroonheilige van o.a. smeden, metselaars, varkenshoeders en kleermakers.

Hij wordt aangeropen tegen blaren, kinkhoest, alcoholisme, pokken en onvruchtbaarheid en bij het begin van de scholen.

Zijn naamdag valt op 14 mei

Tekst: "Het eeuwig leven, amen"

Raam in torenpoortaal: Bernardus van Clairvaux

De heilige Bernard of Bernardus van Clairvaux (1090-1153) was een Franse abt en de belangrijkste promotor van de hervormende kloosterorde van de Cisterciënzers. Tot aan zijn dood zou hij abt blijven, al slaagde hij erin deze opdracht te combineren met een druk leven als prediker, schrijver en denker. Hij was de man van actie, onophoudelijk reizend door Europa, waarbij hij ketterijen neersloeg en de Tweede Kruistocht predikte.

Bernardus wordt hier afgebeeld in wit Cisterciënzer habijt met kruisstaf. Zijn attributen zijn de lijdenswerktuigen (vanwege zijn aandacht voor het lijden van Christus). We zien een gesel en een knots.

Andere bezienswaardigheden

Naast de glas-in-lood ramen bevinden zich in de St. Martinuskerk nog andere bezienswaardigheden. In de eerste periode na de bouw van de kerk werd de neogotische inrichting grotendeels voltooid en omvat waardevolle interieuronderdelen. De meest bijzondere hebben we ook in dit boekwerkje opgenomen:

Hoofdaltaar en zijaltaren (neogotisch 1870)

De drie altaren zijn vervaardigd door het atelier J.H.Cuypers - Stoltzenberg te Amsterdam. Het hoofdaltaar is ca. 450 cm. hoog. Naast het tabernakel van links naar rechts zien we:

Petrus (met sleutel en gesloten boek), Martinus (als bisschop met gesloten boek), Bonifatius (met gesloten boek) en Willibrordus (met staf en kerkmodel.)

Maria- en Jozefaltaar zijn ca. 650 cm hoog. Altaren zijn in de vorm van een tombe. Op de consoles staan de beelden van Jozef en Maria.

Preekstoel (neogotisch - hout -1885)

Gemaakt in opdracht van pastoor Berndes. Het makersloon bedroeg f 1500,00.

De vierpanelen zijn voorzien van houtsnijwerk met o.a. voorstellingen van de drie grootste kerkvaders. Van links naar rechts zien we:

- Hiëronymus (ca.347-420) : theoloog en veelweter
- Augustinus (354-430): bisschop en theoloog. Augustinus was een gerenommeerd predikant. Hij wordt vaak afgebeeld met een boek en een brandend hart, het symbool voor de liefde tot God.
- “De zending van de apostelen”. Centraal staat Christus met gespreide armen, aan weerszijden geknielde en staande leerlingen.

- Ambrosius (339-397): volgens de legende vloog een zwerm bijen boven Ambrosius als baby en kwam er honing in zijn mondje. Hij werd beroemd om zijn honingzoete preken. Wordt vaak afgebeeld met een bijenkorf.

Doopvont (steen - 1791)

In de doopkapel staat deze beschilderde natuurstenen doopvont, afkomstig uit de oude schuurkerk. Blijkens het opschrift werd de doopvont geschonken door pastoor E. Cannert en de jeugd van Wartena op 1 juni 1791.

Communiebanken (neogotisch – hout – middenpanelen ca. 1800)

Taferelen op de middenpanelen tonen ons:

Mozes en de brandende braamstruik: centraal Mozes die zich ontdoet van zijn schoeisel. Links de brandende braamstruik met een driehoek in stralenkrans (symbool van de Drie-eenheid).

De Voetwassing : Centraal Christus geknielend voor een figuur op een bankje met een voet in een bekken. Op de achtergrond toekijkende apostelen.

Kruiswegstaties

Langs de wanden hangen sinds 1957 de 14 Kruiswegstaties geschilderd door de kunstschilder Franciscus Hermanus Bach uit Groningen (1865-1956). F.H. Bach kan worden gerekend tot de impressionisten van de Haagse School.

Biechtstoel (eikenhout – 1862?)

De lijsten met snijwerk zijn afkomstig van een Friese keefkast (tweedeurskast). Een gedeelte van deze biechtstoel heeft nog dienst gedaan in de oude kerk. In 1862 in de huidige kerk geplaatst en uitgebreid. Ornamenten op de biechtstoel zijn afkomstig van de voormalige schuilkerk.

Beelden (neogotisch – hout met polychromie)

Mariabeeld (ca.125 cm.)

Maria met kind op haar linkerarm. In haar rechterarm een rozenkrans. Kind met wereldbol als symbool van Gods heerschappij over de schepping.

Christus Heilig Hart beeld (ca. 150 cm.)

Christus, met aureool, maakt met zijn rechterhand het spreekgebaar, zijn linkerhand wijzend op zijn hart. Dit wijst op de allesomvattende liefde van Christus voor ons.

Jozefbeeld (ca. 125 cm.)

Jozef met bloeiende leliestaf in rechterhand en gesloten boek in de linkerhand. De leliestaf staat symbool voor het feit dat Jozef zijn maagdelijke bruid geheel ongeschonden door het leven heeft geleid.

Heilige Antonius van Padua(ca. 140 cm.)

Antonius wordt vaak afgebeeld als een jonge, baardloze franciscaner monnik in bruine pij, met schandalen, een half lange schoudermantel, een wit koord en een rozenkrans. Antonius draagt het kind Jezus dat op een boek zit. We kunnen het Kind Jezus op zijn arm zien als uitdrukking van zijn leer. In zijn vele preken stelde Antonius namelijk de menswording van Gods Zoon altijd centraal.

Antonius is patroon voor van alles en nog wat, maar vooral van verloren goederen. Een spreuk verwijst daar naar: *St. Antonius, mijn beste vriend; maak dat ik mijn bril terug vind.* Voor niets gaat de zon op. Dus wordt de bril weer gevonden, dan moet er een offer gebracht worden. De opbrengst is voor de armen. Hoe dat komt: Een dief zou Antonius uit berouw zijn gestolen bijbel hebben terugbezorgd.